

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

KEN FOLLETT

SCANDALUL
MODIGLIANI

- Corect.
– Atunci, de ce i-ai atras pe cei doi în capcană?
– Am crezut în tine, iubito.

În încăperea se lăsă tăcerea, în vreme ce afară cobora
asfințitul.

CUPRINS

INTRODUCERE	5
PARTEA 1 – Amorsarea pânzei	7
PARTEA A 2-A – Peisajul	85
PARTEA A 3-A – Personaje în prim-plan	161
PARTEA A 4-A – Lacul	221

CAPITOLUL UNU

Brutarul își scărpină mustața neagră cu un deget acoperit de făină, încărunțind-o și făcându-se astfel, fără voie, să pară cu zece ani mai bătrân. Baghetele lungi, proaspete, cu coaja crocantă acopereau polițele dimprejur și teigheaua, iar mirosul bine cunoscut îi umplea nările și-i umfla pieptul cu un sentiment de mândrie smerit satisfăcută.

Pâinea abia fusese scoasă din cuptor, cea de-a doua tranșă a acelei dimineți: vremea era frumoasă, așa că treaba mergea. Întotdeauna putea conta pe lumina soarelui să le scoată pe nevestele pariziene din case, pentru pâinea lui delicioasă.

Își aruncă privirea pe fereastra brutăriei, strângând din ochi în fața strălucirii de afară. O fată frumoasă traversa strada. Brutarul ciuli urechile și auzi vocea nevastei sale ciorovăindu-se în spate cu unul dintre angajați. Gâlceava avea să mai dureze cel puțin câteva minute – așa se întâmpla mereu. Mulțumit că era în siguranță, brutarul își permise să se bucure, poficios, de vederea fetei.

Rochița ei de vară era subțire și fără mâneci și brutarul conchise că trebuia să fi fost scumpă, deși nu se pricepea la astfel de lucruri. Fusta evazată se mișca delicat la jumătatea pulpelor, scoțându-i în evidență picioarele goale și

suple, lăsând să se înțeleagă – fără a dezvălui însă – lenjeria delicată, feminină.

Era prea slabă pentru gustul lui, hotărî el, când fata se apropie. Avea sânii foarte mici – nu săltau deloc în mersul ei cu pas lung, hotărât. Douăzeci de ani de căsnicie cu Jeanne-Marie nu-l făcuseră pe brutar să se sature de sânii plini și grei.

Fata intră în magazin și brutarul văzu că nu era frumoasă. Chipul îi era subțire și prelung, gura mică și cu dinții de sus ușor ieșiți în afară. Sub șuvițele de deasupra, decolorate de soare, părul îi era castaniu.

Fata alege o baghetă de pe teighea, testându-i coaja cu degetele ei lungi și dădu din cap mulțumită. Nu era o frumusețe, dar era categoric atrăgătoare, gândi brutarul.

Avea tenul alb-rozaliu și pielea îi era fină. Dar felul în care-și purta trupul era cel care făcea capetele să se întoarcă. Era încrezătoare și stăpână pe sine; transmitea tuturor că făcea întotdeauna numai ceea ce voia. Brutarul își spuse că era momentul să înceteze să se mai ascundă în spatele cuvintelor: fata era atrăgătoare și cu asta basta.

Își încordă mușchii, ca să-și desprindă cămașa de spinarea asudată.

– Cald, nu-i așa? spuse el.

Fata scoase din geantă niște monede și plăți pentru pâine. Îi zâmbi și, dintr-odată, era frumoasă.

– Soarele? Îl ador, îi răspunse.

Închise geanta și deschise ușa.

– Mersi, îi aruncă peste umăr, ieșind.

Detectase urma unui accent în felul în care vorbea în franceză – un accent englezesc, i se păru brutarului. Sau poate doar îi plăcea să creadă că acesta se potrivea cu tenul ei. Rămase cu privirea fixată pe posteriorul ei, urmărind-o

cum traversa, fascinat de jocul mușchilor sub pânza subțire de bumbac. Probabil că se întorcea în apartamentul unui muzician tânăr, care o aștepta încă în pat, după o noapte de desfrâu.

Vocea ascuțită a lui Jeanne-Marie se auzi mai aproape, spulberându-i fantezia. Oftă adânc și aruncă monedele fetei în sertarul casei de bani.

Dee Sleign zâmbea singură, în mers, îndepărtându-se de brutărie. Mitul se confirma, bărbații francezi erau cu mult mai senzuali decât cei englezi. Căutătura brutarului, delicios lascivă, întârziase deliberat asupra pântecului ei. Un brutar englez ar fi aruncat pe furie, din spatele ochelarilor, o privire spre pieptul ei.

Își lăsă capul ușor pe spate și-și dădu părul peste urechi, expunându-și chipul mângâierii fierbinții a soarelui. Era minunat, viața pe care o trăia, vara aceasta petrecută la Paris. Nu trebuia să muncească, nu trebuia să învețe, nu avea de pregătit examene sau cursuri. Se culca cu Mike, se trezea târziu; cafea bună și pâine proaspătă la micul dejun; își petrecea zilele citind cărțile pe care-și dorise de multă vreme să le citească și admirând tablouri; își petrecea serile în compania unor personaje interesante, excentrice.

În curând, toate acestea aveau să ia sfârșit. În curând trebuia să decidă ce făcea cu restul vieții ei. Deocamdată însă se afla într-un purgatoriu personal, bucurându-se de lucrurile care-i făceau plăcere, fără să aibă vreun scop precis care să-i dicteze cum să-și petreacă fiecare clipă.

Dădu colțul și intră într-un bloc modest de apartamente. Trecând pe lângă cabina portăresei, cu fereastra ei îngustă, auzi chemarea stridentă a acesteia:

– Domnișoară!

Femeia cu părul cărunt pronunțase apăsător fiecare silabă a cuvântului, reușind să-i insuflă un ton acuzator, ca pentru a sublinia amănuntul scandalos că Dee nu era căsătorită cu bărbatul care închiriasse apartamentul. Dee zâmbi încă o dată: o aventură la Paris nu era completă fără dezaprobarea portarului.

– Telegramă, spuse femeia. Așeză plicul pe pervaz, apoi se retrase în obscuritatea cu miros de pisică a cabinei ei, ca și cum dorea să se delimiteze complet de tinerele cu moravuri ușoare și de telegramele acestora.

Dee ridică plicul și alergă pe scări în sus. Îi era adresat iar ea știa ce conținea.

Intră în apartament și lăsă pâinea și plicul pe masa din bucătăria mică. Turnă boabele de cafea în râșniță și apăsă butonul; aparatul se porni să macine boabele rumenite cu un zgomot răgușit.

Ca un răspuns, se auzi scâncetul aparatului electric de bărbierit al lui Mike. Uneori, doar gândul cafelei îl scoțea din așternut. Dee pregăti un ibric plin și tăie pâinea proaspătă.

Apartamentul în care locuia Mike era mic, cu piese de mobilier vechi, de un gust mediocru. El își dorise un apartament mai deosebit și, cu siguranță, și-l permitea. Dar Dee fusese cea care insistase să nu locuiască în hoteluri sau în cartierele luxoase. Ea voise să-și petreacă vara printre francezii autentici și nu cu protipendada internațională; și lucrurile se făcuseră după voia ei.

Bâzâitul aparatului de ras se stinse și Dee turnă cafea în două cești.

El intră în bucătărie tocmai când ea așeza ceștile pe masa rotundă din lemn. Mike era îmbrăcat în blugi Levis,

spălăciți, și cămașa de bumbac era deschisă la gât, lăsând la vedere un smoc de păr negru și un medalion prins pe un lanț scurt, din argint.

– Bună dimineața, scumpo, spuse el. Ocoli masa și o sărută. Ea îl cuprinse cu brațele peste mijloc, se lipi strâns de el și-l sărută cu pasiune.

– Uau, intens pentru o oră atât de timpurie, spuse el. Îi oferi un zâmbet larg, californian, în timp ce se așeza.

Dee îl privi pe bărbat cum își sorbea cafeaua, întrebându-se dacă dorea să-și petreacă restul vieții alături de el. Erau împreună de un an și începuse să se obișnuiască. O atrăgeau cinismul lui, simțul umorului și stilul lui aventuros. Amândoi erau pasionați de artă până la obsesie, dar el era interesat de banii care se făceau din artă, pe când ea era preocupată de motivele și dedesubturile actului creativ. Se stimulau reciproc, în pat și în afara lui: făceau o echipă grozavă.

El se ridică, turnă din nou cafea în cești și aprinse țigări pentru amândoi.

– Ești tăcută, rosti el, cu vocea lui gravă, joasă, cu accent american. Te gândești la rezultat? Trebuie să fi venit.

– A venit azi, răspunse ea. Așteptam să deschid telegrama.

– Poftim? Haide, vreau să văd cum te-ai descurcat.

– Bine. Aduse plicul și se așeză înaintea de a-l deschide cu degetul. Despătură pagina subțire de hârtie, aruncă o privire și un zâmbet larg îi acoperi chipul.

– Dumnezeuule, am fost admisă prima, spuse ea.

El sări în picioare, entuziasmat.

– Uraaaa! strigă el. Am știut eu! Ești genială! Se dezlanțui zgomotos într-un dans popular, însoțit de chiote și

imitând sunete de chitară havaiană, topăind în jurul bucătăriei cu un partener imaginar.

Dee râse nestăvilit.

– Ești cel mai copilăros adult de treizeci și nouă de ani pe care mi-a fost dat să-l văd, spuse ea. Mike se aplecă recunoscător în fața unor aplauze imaginare, apoi se așeză din nou.

Spuse:

– Așdar, ce înseamnă asta pentru viitorul tău?

Dee redeveni serioasă.

– Înseamnă că am fost admisă la doctorat.

– Ce spui? Alte studii? Ai deja o diplomă în istoria artei, pe lângă cea din domeniul artelor plastice. Nu crezi că e timpul să încetezi să mai fii student de profesie?

– De ce aș face-o? Îmi place să învăț. Și dacă ei mă plătesc să studiez pentru restul vieții mele, de ce să n-o fac?

– Pentru că nu te plătesc cine știe ce.

– Asta așa este. Dee căzu pe gânduri. Și mi-ar plăcea să mă îmbogățesc, cumva. Oricum, e timp destul. Nu am decât douăzeci și cinci de ani.

Mike întinse brațul peste masă și-i luă mâna.

– De ce nu vii să lucrezi pentru mine? Te-aș plăti boierește – meriți.

Ea clătină din cap.

– Nu vreau să trăiesc pe spinarea ta. Vreau să-mi croiesc drumul meu.

– Dar pari destul de fericită să mă călărești, rânji el.

Dee îi aruncă o privire indecentă.

– Poți să fii sigur de asta, spuse ea, imitându-i accentul. Apoi își retrase mâna. Nu, îmi voi scrie teza de doctorat. Dacă reușesc să o public, voi face rost de niște bani.

– Despre ce vrei să scrii?

– Ei bine, cochetez cu mai multe idei. Cea mai promițătoare mi se pare a fi relația dintre artă și droguri.

– E la modă.

– Și este originală. Cred că voi putea demonstra că drogurile fac bine artei și rău artiștilor.

– Un paradox interesant. De unde vrei să pornești?

– De aici. Din Paris. În primele decenii ale secolului, în mediile artistice, obișnuiau să fumeze iarbă. Doar că pe atunci o numeau hașiș.

Mike dădu din cap.

– Acceți un mic ajutor din partea mea, la început de drum?

Dee se întinse spre pachetul de țigări și-și luă una.

– Sigur, spuse ea.

El întinse brațul cu bricheta aprinsă.

– Știu un tip cu care ar trebui să vorbești. A cunoscut îndeaproape o jumătate de duzină din marii artiști de dinainte de Primul Război Mondial. M-a ajutat de câteva ori să dau de urma unor tablouri. Era un soi de infractor neconvențional, care obișnuia să aducă prostituatele să pozeze drept modele – și uneori, să facă și alte lucruri – pentru tinerii artiști. E bătrân acum, are aproape nouăzeci de ani. Dar încă își amintește.

Garsoniera mică mirosea urât. Mireasma de pește ce venea dinspre magazinul de dedesubt pătrundea peste tot, strecurându-se printre plăcile dușumelei și infiltrându-se în fibrele mobilierului vechi, în țesătura cearcafurilor de pe patul din colț, în faldurile draperiilor din dreptul singurului ochi de geam. Fumul din pipa bătrânului nu reușea

să acopere mirosul de pește și, sub toate acestea, persista miasma unei încăperi în care foarte rar se făcea curățenie.

Iar pe pereți atârna o avere, în picturi post-impressioniste.

– Toate mi-au fost dăruite de către artiștii care le-au pictat, explică bătrânul cu nonșalanță. Dee făcea eforturi să-i înțeleagă felul de a vorbi, cu un pronunțat accent parizian. Întotdeauna se găseau în imposibilitatea de a-și plăti datoriile. Luam tablourile pentru că știam că niciodată nu aveau bani. La vremea aceea, nici măcar nu îmi plăceau. Dar acum înțeleg de ce pictau în felul acesta și îmi place. În plus, îmi trezesc amintiri.

Bătrânul era complet chel, iar pielea de pe chip îi era lăsată și palidă. Era scund și se deplasa cu dificultate; însă ochii negri, vioi, sclipeau uneori de entuziasm. Se simțea revigorat în prezența acestei tinere englezoaice, care era drăguță, vorbea bine franțuzește și-i zâmbea ca și cum ar fi fost din nou un bărbat în putere.

– Nu te sâcăie unii și alții, încercând să le cumpere? îl întrebă Dee.

– Acum, nu. Sunt dispus să le închiriez, contra unei taxe. Ochii îi sclipiră. Așa fac rost de bani pentru tutunul meu, adăugă el, ridicând pipa ca și cum închina un pahar.

Dee abia acum identifică cealaltă aromă pe care o simțise: tutunul din pipă era amestecat cu canabis. Dădu din cap, cunoscătoare.

– Vrei și tu? Am niște foi, oferi el.

– Mulțumesc.

Omul îi dădu cutia în care avea tutunul, foițe de țigară și un calup mic de rășină, iar ea începu să ruleze o țigaretă.

– Ah, voi tinerele fete, cugetă bătrânul. Drogurile sunt cu adevărat periculoase pentru voi. N-ar trebui să corup

tineretul. Eu fac asta de când mă știu, sunt prea bătrân să mă schimb acum.

– Ai trăit mult făcând asta, spuse Dee.

– Adevărat, adevărat. Anul ăsta fac nouăzeci și nouă de ani, cred. Fumez tutunul meu special de șaptezeci de ani, în fiecare zi, în afara celor petrecute la închisoare, desigur.

Dee linse hârtia gumată și termină de răsucit țigara. O aprinse cu o brichetă mică, aurită, apoi inhală.

– Pictorii consumau frecvent hașiș? întrebă ea.

– O, da. Am făcut o avere din asta. Unii își dădeau toți banii pe hașiș. Privi către un desen în creion, atârnat pe perete. Era schița, făcută la repezeală, a unui cap de femeie; un chip oval cu un nas subțire, prelung. Dedo era cel mai rău dintre toți, adăugă el, cu un zâmbet îndepărtat.

– Modigliani? întrebă Dee, descifrând semnătura de pe desen.

– Da. Ochii bătrânului erau acum întorși în trecut și vorbea ca pentru sine. Purta mereu o jachetă din velur maron și o pălărie din fetru, cu boruri largi. Spunea că arta trebuia să fie precum hașișul: trebuia să le dezvăluie oamenilor frumusețea ascunsă a lucrurilor, frumusețea pe care nu o puteau percepe în mod obișnuit. Obișnuia și să bea, pentru a vedea urâtenia lucrurilor. Dar adora hașișul. Faptul trist era că avea remușcări în privința asta. Presupun că fusese crescut într-un mediu foarte rigid. Totodată, avea o sănătate fragilă, așa că își făcea griji în privința drogurilor. Își făcea griji, dar tot le folosea. Bătrânul zâmbi și dădu din cap, ca și cum era de acord cu propriile lui amintiri.

Locuia în Impasse Falguière. Era extrem de sărac; ajunsese tras la față. Îmi amintesc când a vizitat secțiunea cu exponatele din Egipt, la Luvru – a revenit spunând că era

singura care merita văzută! Râse, un râs zglobiu. Dar era un melancolic, continuă el, vocea redevenindu-i sobră. Avea mereu în buzunar *Cânturile lui Maldoror*¹: recita multe versuri pe dinafară. Spre sfârșitul vieții lui a apărut cubismul. Nu l-a înțeles. Poate asta l-a ucis.

Dee vorbi cu voce șoptită, încercând să conducă gândurile bătrânului fără a le tulbura șirul.

– Dedo a pictat vreodată în timp ce era drogat?

Omul râse ușor.

– O, da, spuse el. Când era drogat, picta repezit, strigând întruna că aceea avea să fie opera lui de artă, capodopera lui, că tot Parisul avea să afle astfel ce însemna arta veritabilă. Alegea cele mai strălucitoare culori și le azvârlea pe pânză. Prietenii îi spuneau că lucrarea lui era o prostie, fără valoare, iar el le răspundea să se ducă la naiba, că erau prea ignoranți pentru a recunoaște pictura secolului al douăzecilea. Apoi, când se dezmeticea, era de acord cu ei și arunca tabloul într-un colț.

Bătrânul trase din pipă, văzu că aceasta se stinsese și se întinse să ia bricheta. Vraja se rupsese.

Dee se aplecă în față, în scaunul rigid în care stătea, cu țigara uitată între degete. Vocea ei era de o intensitate gravă.

– Ce s-a întâmplat cu tablourile acelea? întrebă ea.

Omul puful ca să-și reaprindă pipa, apoi se rezemă, continuând să pufulie ritmic. Repetitivitatea aceea a trasului în piept și suflatului îl cufundă treptat înapoi în reverie.

¹ Volum de poezii scris de Isidor Lucien Ducasse, cunoscut și sub numele de Conte de Lautréamont, precursor al poeziei moderne franceze, al cărui stil s-a aflat la confluența dintre simbolism și suprarealism (n.tr.)

– Bietul Dedo, spuse el. Nu avea bani de chirie. Nu avea unde să se ducă. Proprietarul îi dăduse douăzeci și patru de ore să elibereze spațiul. A încercat să vândă niște tablouri, dar singurii care le cunoșteau valoarea erau la fel de săraci ca și el.

A fost nevoit să se mute cu unul dintre ei – nu-mi mai amintesc cu cine. Acela abia avea loc pentru Dedo, darămite pentru tablourile lui. Pe cele care-i plăceau, le-a împrumutat prietenilor.

Pe celelalte – bătrânul gemu ca și cum amintirea îi provoca durere. Îl văd cum le încarcă într-o roabă și pornește cu ele pe stradă. Ajunge la o curte, le așază grămadă și le dă foc. „Ce altceva să fac?“ repeta întruna. Presupun că aș fi putut să-i împrumut niște bani, dar era deja dator vândut. Cu toate acestea, când l-am văzut privind cum îi ardeau tablourile mi-am dorit s-o fi făcut. Iată, n-am fost mai bun nici în tinerețile mele, cum nu sunt nici acum.

– A pus pe foc toate tablourile pictate când era drogat? întrebă Dee cu vocea aproape pierită.

– Da, răspunse bătrânul. Practic, toate.

– Practic? Nu a păstrat niciunul?

– Nu. Nu a păstrat niciunul. Dar dăduse câteva cuiva – uitasem de asta, dar acum, vorbind cu tine, mi-am amintit. Era un preot, din orașul lui natal, care era foarte interesat de drogurile din Orient. Nu mai știu de ce – pentru proprietățile lor medicinale, pentru atributele spirituale? Ceva pe-acolo. Dedo se confesase preotului și acesta-i acordase iertare. Apoi îi ceruse să-i arate tablourile pictate sub influența hașișului. Dedo i-a trimis un tablou – unul singur, îmi amintesc acum.